

Statsforvalteren i Troms og Finnmark

Romssa ja Finnmárkku stáhtahálddašeaddji
Tromssan ja Finmarkun staatinhallittija

Vår dato:

20.02.2024

Vår referanse

2019/2975

Deres dato:

«RefDato»

Deres referanse

«Ref»

«Mottakernavn»

«Adresse»

«Postnr» «Poststed»

«Kontakt»

Telefonnummer til saksbehandler

Karianne Holm-Varsi, 78 95 05 70

Oversikt over kommunenes oppgaver på landbruksområdet - tilskuddsrammer for 2024

Kommunene gis her en samlet oversikt over deres oppgaver på landbruksområdet, og de nødvendige tilskuddsrammer. Brevet viser bredden i kommunenes ansvar i landbruksforvaltningen. Brevet er også ment som en oversikt for kommunens politiske og administrative ledelse. Eventuelle endringer gjennom året vil bli meddelt særskilt.

Brevet bygger på Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) sitt tildelingsbrev og hovedinstruks for 2024 til Statsforvalteren, med regionale rammer for tilskuddsmidler innen jordbruk og skogbruk for 2024.

Bakgrunnsinformasjon

[Jordbruksavtalen 2023-2024](#)

[Reindrifftsavtalen 2023-2024](#)

Oppdragene skal gjennomføres etter de internasjonale verdigrunnlag fra FN for nasjonal, regional og lokal samfunnsutvikling. Dette er FNs verdenserklæring om menneskerettigheter, FNs barnerettigheter og FNs bærekraftsmål. Videre oppfordrer vi kommunen til å ha fokus på implementering av konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne i sin saksbehandling.

Kommunen er landbruksmyndighet

Kommunen er landbruksmyndighet og har avgjørelsesmyndighet i saker etter jord-, skog- og konsesjonslov, forurensningsloven og flere tilskuddsordninger som gjelder jord- og skogbruk. Kommunen skal være en aktiv landbrukspolitisk aktør ved å bruke juridiske, økonomiske og administrative virkemidler. De landbrukspolitiske virkemidlene skal forvaltes i tråd med nasjonale og regionale mål for landbrukspolitikken og tilpasses de lokale forhold innenfor handlingsrommet. Det skal legges vekt på både å utvikle det tradisjonelle landbruket og oppmuntre til nye næringer. Det skal legges vekt på at landbruket innlemmes i annet samfunns-, planleggings- og næringsutviklingsarbeid.

Kommunen er førsteinstans og vedtaksmyndighet for flere av virkemidlene på landbruksområdet. Kommunen må ha et delegeringsreglement som klart viser hvem som har myndighet til å fatte vedtak og attestere/anvise utbetalinger. Når kommunen ber om tilganger i fagsystemene må det være i henhold til delegeringsreglementet.

Innhold

1. Forvaltning av tilskuddsordningene.....	4
1.1. Forvaltning av statlige tilskuddsmidler	4
1.2. Aktører og ansvarsdeling.....	4
1.3. Tilskuddsrammer for 2024.....	5
1.4. Tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv.....	5
1.5. Produksjonstilskudd og avløsertilskudd for ferie og fritid	6
1.6. Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL).....	7
1.7. Regionale miljøtilskudd i jordbruket	8
1.8. Tilskudd til drenering av jordbruksjord	8
1.9. Tilskudd til tiltak i beiteområder	9
1.10. Utvalgte kulturlandskap i jordbruket	10
1.11. Tilskudd i skogbruket	10
2. Kontroll	14
2.1. Internkontroll hos kommunen som tilskuddsforvalter	14
2.2. Krav til kontroll med vedtak og utbetaling	14
2.3. Kontroll av informasjon fra tilskuddsmottakere	16
2.4. Fagsystemene og brukertilganger	16
2.5. Rapportering om svakheter og sikkerhetsbrudd	17
3. Overordna målsettinger	18
4. Stortingsmeldinger og strategier fra regjeringen.....	18
5. Landbruk og mat.....	18
5.1. Næringsutvikling.....	18
5.2. Skogbruk.....	20
5.3. Eiendomslovgivning	25
5.4. Andre tilskuddsordninger hvor kommunen har en aktiv rolle	26
6. Arealforvaltning og samfunnsutvikling.....	28
6.1. Jordvern	28
6.2. Kommunens klima- og energiplan	30
6.3. Arealgrunnlag for produksjonstilskudd.....	30
6.4. Landbruks- og beitebruksplaner	31

6.5. Dialog mellom landbruk og reindrift.....	32
7. Miljø og klima.....	32
7.1. Vannforskriften.....	32
7.2. Eksamen for autorisasjonsbevis: plantevern- og gnagermidler.....	33
7.3. Klima- og miljøprogrammet.....	33
8. Samfunnssikkerhet og beredskap.....	33
9. Statsforvalterens arrangementer på landbruksområdet.....	33
10. Sluttkommentar.....	33

1. Forvaltning av tilskuddsordningene

1.1. Forvaltning av statlige tilskuddsmidler

Tilskuddsordningene skal forvaltes i tråd med reglene i forskrift, jordbruksavtalen, og de forutsetninger og økonomiske rammer som Stortinget har fastsatt. For alle forvaltningsorganer gjelder reglene i forvaltningsloven.

Tilskuddsbevilgninger skal forvaltes på en effektiv måte og i tråd med regelverket for økonomistyring i staten. Regelverket har som formål å sikre effektiv forvaltning, og består av Reglement for økonomistyring og Bestemmelser om økonomistyring i staten. Kommunene er ikke en del av staten, men når de forvalter statlige midler vil reglementet gjelde for den oppgaven de gjør på vegne av Staten. Selv om kommunen har ansvar for utførelsen av oppgaven, er instruksjonsmyndigheten og ansvaret for gjennomføringen av budsjettvedtaket fortsatt hos departementet. Kommunens politiske og administrative ledelse har derfor ingen instruksjonsmyndighet, og har ikke anledning til å påvirke den faglige utøvelsen av forvaltningen av produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket.

Kommunene skal benytte Landbruksdirektoratets elektroniske fagsystemer ved tilskuddsforvaltningen. Systemene er nettbaserte og krever to-faktor pålogging til Landbruksdirektoratets digitale tjenester, [se veiledningen på Landbruksdirektoratets nettsider](#).

1.2. Aktører og ansvarsdeling

Forvaltningsoppgavene av tilskuddsordningene på landbruksområdet er delt mellom Landbruksdirektoratet, Statsforvalteren og kommunene. Stortinget har delegert myndigheten til å fatte vedtak om tilskudd til kommunene gjennom jordloven og skogbruksloven. Landbruks- og matdepartementet har fastsatt forskrifter for den enkelte tilskuddsordning hvor kommunens myndighet går fram. Landbruks- og matdepartementet har instruksjonsmyndighet når det gjelder hvordan den delegerte myndigheten skal utøves og hvordan de statlige midlene skal forvaltes. Dette innebærer også en rett til å kontrollere at oppgaver og myndighet utøves som forutsatt.

Kommunene har ansvar for å

- Informere og veilede om regelverket og om søknadsprosessen
- Saksbehandle søknader og fatte vedtak om tilskudd
- Etablere internkontroll med søknadsbehandlingen

Statsforvalter har ansvar for å

- Fordele og informere om rammene for midlene til kommunene
- Veilede kommunene om regelverket for tilskuddene og om bruk av saksbehandlingssystemet
- Gjennomføre kontroll med at kommunene utfører sine oppgaver på forsvarlig måte og i henhold til etablert internkontroll
- Være klageinstans for vedtak som kommunene har fattet.

Landbruksdirektoratet har ansvar for å

- Administrere tilskuddsordningene
- Gi utfyllende veiledning og instruksjoner om forvaltningen av ordningene på nettsidene
- Utbetaling av tilskudd til mottakerne
- Utvikling og drift av de digitale tjenestene som kommunene skal benytte ved forvaltningen av tilskuddene

- Regnskapsføring og rapportering til departementet
- Gjennomføre evalueringer av tilskuddsordningene

Landbruks- og matdepartementet har ansvar for å

- Følge opp Stortingets vedtak og forutsetninger i årlige tildelingsbrev til forvaltningen
- Fastsette regelverk for tilskuddsordningene
- Årlig rapportering til Stortinget om resultater og måloppnåelse for tilskuddsordningene.

1.3. Tilskuddsrammer for 2024

I tråd med Stortingets vedtak gis kommunene i Troms og Finnmark med dette rammer og retningslinjer for forvaltning av tilskuddsordninger på Landbruks- og matdepartementets område for 2024, jf. [Prop. 1 S \(2023-2024\)](#) og [Prop. 121 S \(2022-2023\)](#), og Stortingets behandling av disse.

Tilskuddsrammene gjelder følgende ordninger der kommunen har vedtaksmyndighet:

- Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) og tilskudd til drenering av jordbruksjord - Se vedlegg 1
- Tilskudd til tiltak i beiteområder - Se vedlegg 3
- Tilskudd til Utvalgte kulturlandskap (UKL) - Se vedlegg 4
- Tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK) - Se vedlegg 5

Tilskuddsrammene gjelder også de tilskuddsordninger der tilskudd trekkes fra sentral ramme:

- Tilskudd til tettere planting
- Tilskudd til gjødsling som klimatiltak
- Tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv

For tilskuddsordningene der Statsforvalteren fordeler tilskuddsrammer til kommunen, har Statsforvalteren også anledning til å omfordele udisponerte midler mellom kommunene i løpet av året. Statsforvalteren ber derfor om at kommunene i størst mulig grad fatter vedtak før 15. oktober. Det vil gi Statsforvalteren mulighet for å omfordele udisponerte midler mellom kommuner, og for å ha grunnlag for budsjettinnspill for 2025.

Dersom Statsforvalteren finner vesentlige avvik ved kontroll av kommunens forvaltning i ordninger der de har tilskuddsrammer, og kommunen ikke retter avviket, må Statsforvalteren vurdere om tilskuddsrammen skal trekkes tilbake. I slike tilfeller må kommunen ha etablert en praksis som er i tråd med regelverket og føringene for hvordan tilskuddet skal forvaltes før ny tilskuddsramme kan gis.

Nedenfor følger informasjon om de enkelte tilskuddsordningene.

1.4. Tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv.

Formålet med tilskuddet er å medvirke til å dekke kostnadene til avløsning ved egen eller barns sykdom, svangerskap, fødsel adopsjon eller omsorgsovertaking, og ved dødsfall. Tilskudd kan gis til foretak som er registrert i Enhetsregisteret og som driver vanlig jordbruksproduksjon. Tilskuddet kan også gis til gjenlevende ektefelle, samboer, forelder eller barn etter avdød gårdbruker.

Kommunen behandler søknad om tilskudd elektronisk i saksbehandlingssystemet AGROS. Søknad sendes via Altinn, men søker kan også benytte papirskjemaet for søknad. Kommunen registrerer eventuelle søknader mottatt på papir i AGROS og tar deretter saken til behandling.

For å behandle søknaden må saksbehandler ha tilgang som saksbehandler for ordningen. Den som godkjenner og anviser utbetalingen av tilskudd må ha delegert myndighet til å fatte enkeltvedtak og budsjett disponeringsmyndighet for ordningen, se kap. 1 om tilskuddsrammer.

Statsforvalteren gir opplæring til de som skal jobbe med ordningen. Opplæringen blir gjennomført på Teams.

Bakgrunnsinformasjon

[Landbruksdirektoratets veiviser om forvaltningen av ordningen](#)

[Forskrift om avløsning ved sykdom og fødsel mv. – kommentarer til forskriften](#)

[Tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel – forvaltningsansvar og saksbehandling](#)

1.5. Produksjonstilskudd og avløsertilskudd for ferie og fritid

Mål og målgruppe

Formålet med tilskuddet er å bidra til et aktivt og bærekraftig jordbruk innenfor de målsettinger Stortinget har trukket opp. Formålet med de enkelte tilskuddsordningene under produksjonstilskudd, er beskrevet i den årlige [budsjettproposisjonen Prop. 1S \(2022-2023\)](#) fra Landbruks- og matdepartementet. Tilskudd kan gis til foretak som er registrert i Enhetsregisteret og som driver vanlig jordbruksproduksjon på én eller flere landbrukseiendommer med de dyreslag eller de vekstgruppene det søkes tilskudd for, slik disse gruppene til enhver tid er definert i jordbruksavtalen.

Produksjonstilskudd og avløsertilskudd er de største tilskuddsordningene, både i antall søknader og kroner utbetalt. Vi erfarer at kommunene gjør en god jobb i saksbehandlingen. Saksbehandler må alltid bruke riktig regelverk til riktig søknadsomgang. Landbruksdirektoratet oppdaterer regelverket i forkant av hver søknadsomgang, hvor også fristene for saksbehandling finnes.

Vi vil spesielt understreke at saksbehandler skal:

- Vurdere om foretak oppfyller grunnvilkåret om vanlig jordbruksproduksjon. Dette er spesielt viktig for foretak som ligger under terskelverdiene for de maskinelle kontrollene av slakte- og melkeleveranser i eStil PT. I tilfeller hvor saksbehandler kommer til at et foretak oppfyller vilkåret, selv om avdråttene er under terskelverdiene, bør også dette dokumenteres ved å skrive begrunnelse inn i saksbehandlersystemet.
- Vurdere avkortning dersom søker har ført feil opplysninger i søknaden. Alle vurderinger skal være dokumentert og begrunnet, også om kommunen kommer til at det ikke skal avkortes til tross for feilopplysning.
- Ikke endre opplysninger i søknaden til gunst for søker. Dersom et foretak har glemt å legge inn opplysninger i søknaden innen fristen, er hovedregelen at foretaket må søke om dispensasjon fra søknadsfristen. Søknad om dispensasjon behandles av Statsforvalteren.
- I tillegg vil vi minne om at det er svært viktig at kommunen sørger for at arealopplysninger i gårdskart og landbruksregister til enhver tid er ajourholdt, da dette er nødvendig for å sikre rett kontrollgrunnlag for areal- og kulturlandskapstilskudd. Se nærmere beskrivelse under punkt 6.3.

Statsforvalteren i Troms og Finnmark har kommet med en presisering om at også innmarksbeite som ikke gjødsles på annen måte enn gjennom beiting, bør inngå i et foretaks gjødslingsplan. Det er ikke krav om at det må tas jordprøver fra slike skifter.

Hvert andre år gjennomfører Statsforvalteren en temabasert kartlegging og utredning innen

produksjonstilskudd. Det tas utgangspunkt i tema hvor det er størst utfordringer i eget fylke. Arbeidet skal bedre vår kunnskap om hvordan kommunene følger opp fagområdet, om regelverket følges og hvordan det kan gjøres forbedringer. Neste undersøkelse er planlagt i 2025.

Bakgrunnsinformasjon

Se [Landbruksdirektoratets veiviser](#) om forvaltningen av ordningen

1.5.1. Samarbeid med Mattilsynet

Ifølge samarbeidsavtalen mellom Landbruksdirektoratet og Mattilsynet skal etatene samarbeide og utveksle informasjon. Avtalen innebærer blant annet at Mattilsynet skal sende kopi av vedtak med et forklarende oversendelsesbrev til kommunen, i de tilfeller som framgår av avtalens punkt 3.

I 2020 skjedde det en praksisendring. Saker som er sendt over fra Mattilsynet i henhold til avtalen, er av en så alvorlig karakter at de etter sin art gjør det nødvendig å vurdere om vilkåret om «vanlig jordbruksproduksjon» i produksjonstilskuddsforskriftens § 2 er oppfylt. Dersom grunnvilkåret for tilskudd er oppfylt, skal avkortning etter § 11 som hovedregel ikke lenger benyttes i saker sendt over fra Mattilsynet.

Kommunen forholder seg til Mattilsynet som vedtaksmyndighet for dyrevelferdsområdet. Mattilsynet kan ikke overprøve vedtak fattet av kommunen, på samme måte som kommunen eller Statsforvalteren ikke kan overprøve et vedtak fattet av Mattilsynet.

Vi forventer at kommunen bidrar til å etablere gode samarbeidsrutiner med Mattilsynet. Dersom kommunen har mistanke om brudd på dyrevelferdslovgivningen, skal Mattilsynet varsles. Varsling skal gjøres via Mattilsynets nettside. Dersom saken er akutt, skal det varsles per telefon.

Bakgrunnsinformasjon

[Rutiner for utveksling av informasjon mellom Mattilsynet og landbruksforvaltningen i saker om dyrevelferd](#)

1.6. Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

Formålet med tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) er å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift. Prosjektene og tiltakene skal prioriteres ut fra lokale målsettinger og strategier.

Tilskudd kan innvilges foretak som oppfyller vilkår for produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket. Tilskudd kan også innvilges eier av landbrukseiendom dersom det foregår en tilskuddsberettiget produksjon på eiendommen.

For mer informasjon om SMIL-ordningen og fordeling av kommunevise rammer til SMIL; se vedlegg 1 og 2.

Kommunene oppfordres til å saksbehandle ferdig årets SMIL-søknader innen 10. november, da ubenyttet ramme i fylket på det tidspunktet kan innvirke på ramma som tildeles Troms og Finnmark i 2025.

Rapportering

Kommunene skal sende inn forbruksrapport for 2024 og melde inn behov for midler i 2025 til

Statsforvalteren innen 1. november 2024. Skjema sendes til kommunene på e-post.

Bakgrunnsinformasjon

[Regionalt miljøprogram for jordbruket i Troms og Finnmark 2023-2026 Les mer om SMIL-ordningen på Statsforvalterens nettsider](#)
[Landbruksdirektoratet – kommentarer til SMIL-regelverket](#)

1.7. Regionale miljøtilskudd i jordbruket

Kommunen har en viktig rolle i miljøarbeidet. I 2022 ble nytt nasjonalt miljøprogram vedtatt. Programmet gjelder fra 2023-2026. Nytt regionalt miljøprogram for jordbruket i Troms og Finnmark er vedtatt for perioden 2023-2026. Det nasjonale og regionale miljøprogrammet sammen med instruks for regionale miljøtilskudd og forskrift om regionale miljøtilskudd i jordbruket i Troms og Finnmark danner rammene for regionale miljøtilskudd. Intensjonen med Landbruksdirektoratets instruks er forenkling og mer enhetlig prioritering av tiltak. Økende søkelys på klimatiltak er gjennomgående, og innsats for reduksjon av vannforurensing opprettholdes. Landbruksdirektoratet har rullert den nasjonale instruksjonen, og ny instruks gjelder fra 2023.

På Statsforvalterens nettside er det laget en egen side for regionale miljøtilskudd. All informasjon om alle tilskuddsordninger finnes på: <http://www.Statsforvalteren.no/tf/rmp>. Informasjonen på disse sidene oppdateres fortløpende.

I midten av juni sender vi e-post og SMS med informasjon til alle landbruksforetak som søkte produksjonstilskudd i 2023, og/eller som søkte på del 1 i mars 2024.

Søknadsfristen er **15. oktober** for de regionale miljøtilskuddene. Unntatt er tilskudd til drift av beitelag som harsøknadsfrist **15. november**. I forkant av søknadsfristen sender Statsforvalteren ut rundskriv for saksbehandlingsrutiner til kommunene. Dette erstatter saksbehandlingsrundskriv utgitt av Statsforvalteren i 2022.

Bakgrunnsinformasjon

[Landbruksdirektoratets veiviser](#) om forvaltning av ordningen
[Regionalt miljøprogram for jordbruket i Troms og Finnmark 2023-2026 \(RMP\)](#)
[Forskrift om miljøtilskudd i jordbruket i Troms og Finnmark](#)

1.8. Tilskudd til drenering av jordbruksjord

Formålet med tilskuddet er å øke kvaliteten på tidligere grøftet jordbruksjord ved å gi tilskudd til drenering av dårlig drenert jord med potensial for økt jordbruksproduksjon, samt å redusere faren for erosjon og overflateavrenning av næringsstoffer til vassdrag.

Tilskudd kan gis til eier av eller foretak som leier tidligere grøftet jordbruksareal og som drenerer dette arealet. For planerte arealer kan det gis tilskudd til arealer som ikke tidligere er grøftet.

All saksbehandling skal skje i AGROS på samme måte som for SMIL. God agronomi gjennom godt drenerte arealer er viktig for produktivitet og reduserte utslipp. Tilskuddsordningen skal bidra til at flere gårdbrukere setter i gang med dreneringstiltak.

For å motivere til økt dreneringsaktivitet har kommunen en viktig rolle når det gjelder å formidle informasjon og veiledning om ordningen. Vi forventer at kommunene bidrar til å informere om ordningen blant foretakene, og at det er gode muligheter for å få innvilget tilskudd.

Kommunene oppfordres til å saksbehandle ferdig årets dreneringssøknader innen 10. november, da ubenyttet ramme i fylket på det tidspunktet kan innvirke på ramma som tildeles Troms og Finnmark i 2025.

Rapportering

Kommunene skal sende inn forbruksrapport for 2024 og melde inn behov for midler i 2025 til Statsforvalteren innen 1. november 2024. Skjema sendes til kommunene på e-post.

Rammer 2024

Kommunevis fordeling av økonomiske rammer - se vedlegg 1.

Bakgrunnsinformasjon:

[Informasjon fra Statsforvalteren: Tilskudd til drenering av jordbruksjord](#)
[Landbruksdirektoratet - Tilskudd til drenering](#)

1.9. Tilskudd til tiltak i beiteområder

Formålet med tilskuddet er å legge til rette for best mulig utnyttelse av beite i utmark, redusere tap av dyr på utmarksbeite og fremme fellestiltak i beiteområdene.

Tilskudd kan gis til lag eller foreninger (beitelag, grunneierlag, radiobjellelag) som er registrert i enhetsregisteret, som driver næringsmessig beitedrift og som iverksetter investeringstiltak og/eller planleggings- og tilretteleggingsprosjekter i beiteområder.

Tilsvarende gjelder for foretak som kan gis produksjonstilskudd etter § 2 i forskrift 19. desember 2014 nr. 1817 om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket, der det grunnet naturgitte eller driftsmessige forhold ikke ligger til rette for samarbeid. Stat, fylke eller kommune kan ikke gis tilskudd med mindre det søkes gjennom lag eller forening der også en eller flere tilskuddsberettigede eiendommer er med.

Kommunen skal i henhold til Landbruksdirektoratets rundskriv fastsette retningslinjer med prioriteringer for tilskuddsordningen, og søknadsfrist. Utlysning av midlene og søknadsfrist skal kunngjøres på kommunens nettside.

Rammer 2024

Statsforvalteren i Troms og Finnmark fikk kr 2 280 000 til fordeling i 2024. Rammen for fylket er fordelt til kommunene på grunnlag av behov som er meldt inn, historikk og vår kjennskap til næringa. En forutsetning for å få tildelt en ramme er at kommunen har retningslinjer og søknadsfrist som er kjent for aktuelle søkere. For kommunevis fordeling av økonomiske rammer se vedlegg 1.

Inndratte midler

Kommuner som har fastsatt retningslinjer og søknadsfrist for tilskuddsordningen, og som har informert om dette på nettsiden sin, kan disponere inndratte tilskuddsmidler gjennom året.

Tilskuddsmidlene kan benyttes til investeringer i faste installasjoner og annet utstyr knyttet til beitebruk, samt tidsavgrensede planleggings- og tilretteleggingsprosjekter. Fagsystemet for tilskuddsordningen er Agros. Tilgang fås ved henvendelse til Statsforvalteren.

Rapportering

Statsforvalteren sender en felles henvendelse til kommunene om behov for ordningene SMIL, UKL, tiltak i beiteområder og NMSK. Kommunene skal sende inn forbruksrapport for 2024 og melde inn behov for midler for 2025 til oss innen 1. november 2024.

Bakgrunnsinformasjon:

[Forskrift om tilskudd til tiltak i beiteområder](#)

[Landbruksdirektoratets veiviser](#) om forvaltningen av ordningen.

[Informasjon om tiltak i beiteområder - Landbruksdirektoratet](#)

1.10. Utvalgte kulturlandskap i jordbruket

Formålet med tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap (UKL) er å bidra til å sikre verdier knyttet til landskap, biologisk mangfold, kulturminner og kulturmiljøer, herunder sikre langsiktig skjøtsel og drift.

Fra 2009 har vi hatt en tverrfaglig satsing der Riksantikvaren, Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet i samarbeid med fylkene, kommunene og grunneierne, har valgt ut de mest verdifulle kulturlandskapene i jordbruket i Norge. I 2024 er det 51 [utvalgte kulturlandskap i jordbruket](#) som til sammen mottar kr 31 540 000 til satsningen. Midlene går til bevaring, istandsetting og skjøtsel av svært viktige biologiske og kulturhistoriske verdier, samt tradisjonell skjøtsel og drift av områdene.

Som en del av kommunereformen er forvaltningen av UKL- og verdensarvmidlene overført fra Statsforvalteren til kommunene fra 1.1.2020. Bruken av midlene reguleres av en egen [forskrift](#), tildelingsbrev fra Landbruks- og matdepartementet og gjeldende forvaltnings- og skjøtelsesplaner for områdene. Vi forventer at de aktuelle kommunene deltar aktivt i arbeidet med å planlegge, organisere og følge opp aktuelle tiltak i disse utvalgte områdene.

I vårt fylke er det 4 [utvalgte kulturlandskap](#). Dette er [Skårfvåggi/Skardalen](#) i Kåfjord, [Skallan-Rå](#) i Kvæfjord, [Goarahat og Sandvikhalvøya](#) i Porsanger og [Sää'msjidd/Skoltebyen/Kolttakylä](#) i Neiden i Sør-Varanger kommune.

Rammer 2024

Rammen for 2024 i Troms og Finnmark er kr 2 543 325, se vedlegg 3. Statsforvalteren fordeler ramme til kommunene som har forvaltningsansvar for Utvalgte kulturlandskap. Det sendes ut tildelingsbrev med føringer for bruk av midlene.

Rapportering

Kommunene skal sende inn forbruksrapport for 2024 og melde inn behov for midler i 2025 til Statsforvalteren innen 1. november 2024. Skjema sendes til kommunene på e-post.

1.11. Tilskudd i skogbruket

Oversikt over tildeling til kommunene for 2024 finnes i vedlegg 4. Udisponerte midler 31.12.2024 inndras av Landbruksdirektoratet. Statsforvalteren har ved tildeling av NMSK-midler vektlagt kommunenes overordna retningslinjer, aktivitetsbudsjett for 2024 og historisk bruk av midlene.

Tildeling til kommunene i tidligere Finnmark fylke forvaltes av skogbrukssjefen i Finnmark som har kontorsted i Alta kommune.

Etter 15. september 2024 vil Statsforvalteren vurdere status for forbruk av tilskuddsmidler i den enkelte kommune. Ubrukte midler kan bli omfordelt til kommuner med større behov enn tildelt ramme.

Rapportering

Kommunene skal sende inn forbruksrapport for 2024 og melde inn behov for midler i 2025 til Statsforvalteren innen 1. november 2024. Skjema sendes til kommunene på e-post.

Bakgrunnsinformasjon

[Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket](#)
[Ordninger for skogbruk - Landbruksdirektoratet](#)

1.11.1. Tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)

Formålet med tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket er at det ut fra regionale og lokale prioriteringer blir stimulert til økt verdiskaping i skogbruket, samtidig som miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivaretatt og videreutviklet. Tilskudd kan gis til alle skogeiere som har mer enn 10 daa produktiv skog. Grensen på 10 daa kan fravikes hvis søknaden gjelder tiltak i samarbeid mellom flere eiendommer.

Det skal fastsettes overordnede retningslinjer for prioritering av søknader. Slike retningslinjer skal utarbeides i dialog mellom Statsforvalteren, kommunene og næringsorganisasjonene i skogbruket lokalt. For øvrig gjelder forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket.

1.11.1.1. Tilskudd til skogkultur, miljøtiltak og andre tiltak

Etter §§ 4, 6 og 8 i NMSK-forskriften kan kommunene innvilge tilskudd til skogkultur, andre tiltak og miljøtiltak.

For 2024 er det bevilget 95 mill. kr til skogkultur og andre tiltak. Troms og Finnmark er tildelt 3,0 mill. kr. Ved fordeling av midlene til kommunene er planting og ungsogpleie prioritert.

Midlene til miljøtiltak belastes en nasjonal ramme og er derfor ikke fordelt til fylkesnivået. Kommunene treffer vedtak. Landbruksdirektoratet vil gi nærmere informasjon om midlene knytta til miljøtiltak.

Se [Landbruksdirektoratets veiviser](#) om forvaltning av tilskudd til skogkulturtiltak
 Se [Landbruksdirektoratets veiviser](#) om forvaltning av tilskudd til miljøtiltak i skog

1.11.1.2. Tilskudd til skogsvegbygging og drift med taubane, hest og annet

Kommunene kan innvilge tilskudd til skogsvegbygging og drift med taubane, hest og annet med hjemmel i § 5 og § 7 i NMSK-forskriften. Kommunene prioriterer søknader med bakgrunn i fastsatte kommunale overordna retningslinjer for prioritering av søknader til skogsvegbygging og drift med taubane, hest o.a.

For 2024 er det nasjonalt bevilget 113 mill. kr. til skogsvegbygging og drift. Troms og Finnmark er tildelt 4,0 mill. kr. Inndragning av tilskuddsmidler fra vegprosjekter med utgåtte arbeidsfrister gir mulighet for resirkulering av tilskuddsmidler til nye prosjekter.

Kommunene skal, i samarbeid med Statsforvalteren og skognæringa, utarbeide overordna

retningslinjer for prioritering av søknader om tilskudd til bygging av skogsveger og drift med taubane, hest o.a. Vi forutsetter at kommunene til enhver tid har oppdaterte retningslinjer for NMSK-tilskuddene.

Tilskudd til skogsvegbygging

Statsforvalteren forventer at kommunen legger til rette for skogsvegbygging. For at en skogeier skal kunne søke om tilskudd til skogsvegbygging må kommunen ha gitt byggetillatelse til vegprosjektet. Dette gjelder for både skogsbilveger og traktorveger, nyanlegg og ombygging som hovedregel.

Kommunen skal registrere byggesøknaden inn i Landbruksdirektoratets saksbehandlingssystem ØKS. Søknad registreres i ØKS med utgangspunkt i allerede registrert byggesøknad.

Kommunen skal fatte vedtak om tilskudd, og sørge for registrering av bevilgning, utbetaling og eventuell inndragning av tilskudd gjennom fagsystemet ØKS. Fagsystemet ØKS er imidlertid ikke et dokumentarkiv. Søknader, vedtak og dokumentasjon på saker må derfor også registreres i kommunens eget arkivsystem.

Kommunen skal godkjenne utbetalinger av tilskudd som er basert på dokumenterte kostnader og arbeid. Kommunen har ansvar for oppfølging av veganlegg som mottar tilskudd gjennom anleggsperioden. Kommunen skal veilede byggherre underveis og vurdere om arbeid er i tråd med forutsetningene. Kommunen skal gjøre sluttkontroll av veier i felt og registrere resultatet i fagsystemet ØKS.

Det er også viktig at kommunen er en pådriver for å få ferdigstilt vegprosjekter som drar ut i tid. I fagsystemet ØKS var det pr 09.02.2024 registrert 40 vegprosjekter med utgått arbeidsfrist. Kommunene skal følge opp arbeidsfrister til skogsvegprosjekter bevilga med tilskudd, og trekke inn tilskudd til vegprosjekter som ikke realiseres. Inntrekning og resirkulering av tilskuddsmidler er et viktig virkemiddel for å sikre framdrift i prosjekter, og muliggjør finansiering av nye prosjekter. Kommunene må ta en gjennomgang av dette. Det er mange åpne vegprosjekt i ØKS uten bevilgning/ansvar som egentlig er ferdige. Kommunene bør ta en gjennomgang av disse i ØKS og avslutte slike prosjekt.

Potensielle vegprosjekter skal registreres i «Veibanken» i fagsystemet ØKS. Kommunene skal gjennomføre vegvedlikeholdscontrollere i felt (5 og 10 års-kontrollere).

Se [Landbruksdirektoratets veiviser](#) om forvaltning av tilskudd til veibygging

Tilskudd til drift med taubane, hest og annet:

Det kan gis driftstilskudd med hjemmel i §7 i *forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket* og vedtatte kommunale overordna retningslinjer for prioritering av søknader om tilskudd til bygging av skogsveger og drift med taubane, hest o.a.

Midlene til driftstilskudd tas av samme tilskuddsramme som tilskudd for skogsveier. Tilskudd kan bare gis der det er foretatt registrering av miljøkvaliteter i området. I områder der det ikke er foretatt ordinære miljøregistreringer, skal det stilles krav om gjennomføring av de føre-var-tiltak som er nedfelt i PEFC-skogstandard. Ordningen bør begrenses til virke for salg. Omsøkt virkevolum skal registreres i virkesdatabasen. Ved behandling av søknader om driftstilskudd skal det gjøres vurdering etter Naturmangfoldloven §§ 8-12 i vedtaket.

Kommunene må sørge for registrering av søknad, bevilgning og utbetaling av tilskudd gjennom fagsystemet ØKS. Det er nå mulig å generere vedtaksbrev for driftstilskudd, som sendes elektronisk til søker og kommunens arkiv, direkte fra fagsystemet ØKS. Søknader, vedtak og dokumentasjon i saker må alltid også registreres i kommunens eget arkivsystem, da fagsystemet ØKS ikke er et dokumentarkiv.

Se [Landbruksdirektoratets veiviser](#) om forvaltning av tilskudd til drift med taubane, hest

1.11.2. Tilskudd til tettere planting, gjødsling og ungskogpleie som klimatiltak

Formålet med ordninga er å legge til rette for tiltak som kan ta vare på eller øke karbonlageret i skogen. Tilskudd etter ordninga kan gis til alle skogeiere som har mer enn 10 dekar produktiv skog.

For 2024 er det bevilget 40,2 mill. kr i tilskudd til ordninga. Tilskuddet innvilges og utbetales etter fastsatte satser dersom vilkårene er oppfylt. For disse ordningene fordeles ingen budsjetttrammer ned til kommunenivå. Kommunene fattar vedtak. Landbruksdirektoratet kan justere satsene gjennom året for å unngå at budsjettet overskrides.

Tilskudd til skogbruksplanlegging

Etter Forskrift om tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer kan Statsforvalteren innvilge tilskudd til skogbruksplanlegging. Kommunen har en viktig rolle ved gjennomføring av skogbruksplanprosjekter.

Se [Landbruksdirektoratets veiviser](#) om forvaltningen av tilskudd til tettere planting

Se [Landbruksdirektoratets veiviser](#) om forvaltningen av tilskudd til gjødsling av skog som klimatiltak

1.11.3. Skogfond og rentemidler

Skogfond er en tvungen fondsavsetning som skal gi skogeierne bedre grunnlag for å finansiere tiltak med sikte på en bærekraftig forvaltning av skogressursene. Skogfondet består av midler som skogeierne plikter å sette av ved alt salg av tømmer og biobrensel. Ved første gangs omsetning skal virkeskjøper, eller skogeier ved småsalg, melde inn omsatt virke til virkesdatabasen. Kommunen skalkontrollere og godkjenne opplysninger innmeldt i virkesdatabasen.

Skogfondet utbetales ved at skogeier henvender seg til kommunen direkte eller via internett, og dokumenterer utførte investeringstiltak. Kommunen er godkjenningmyndighet for de utførte tiltakene, og anviser utbetalingene. Kommunen oppbevarer bilag som skal framvises ved revisjon av regnskapet og/eller forvaltningskontroll.

Kommunen har flere oppgaver i forbindelse med forvaltning av skogfond, bl.a. informasjon til skogeiere og virkeskjøpere, godkjenning av virkesdata, vedlikehold av skogfondskonti, utsending av kontoutskrift m.m.

Renter av innestående skogfond skal brukes til administrasjon av skogfondsordninga og til fellestiltak i skogbruket. Rentemidlene kan bare brukes i henhold til godkjent budsjett. Kommunene skal hvert år utarbeide budsjett for neste års bruk av rentemidlene. Budsjettering og anvisning av utbetaling gjøres i fagsystemet ØKS.

Bakgrunnsinformasjon
[Forskrift om skogfond](#)
[Landbruksdirektoratet](#)
[Skogkurs om skogfond](#)

2. Kontroll

Tilskuddene på landbruksområdet er statlige midler som kommunene forvalter på vegne av Landbruks- og matdepartementet (LMD). LMD har altså delegert vedtaksmyndighet til kommunene. Forvaltningen er underlagt statlig styringsrett, og LMD har også rett til å kontrollere at oppgaver og myndighet utøves som forutsatt.

Når kommunene forvalter tilskuddsordninger på vegne av staten, så har de ikke den samme selvstendige myndigheten som de ellers har. Kommunen har mindre rom for å utøve lokalpolitisk skjønn under disse ordningene.

Bakgrunnsinformasjon
[Reglement for økonomistyring i staten](#)
[Bestemmelser om økonomistyring i staten](#)

2.1. Internkontroll hos kommunen som tilskuddsforvalter

For å sikre korrekt saksbehandling, skal kommunen ha etablert systemer, rutiner og tiltak som blant annet har til hensikt å forebygge, avdekke og korrigere feil og mangler¹.

Tiltakene skal bidra til å sikre korrekt:

- Registrering av faste data
- Saksbehandling, herunder dokumentasjon av fastsettelse av tilskuddsbeløp
- Registrering av vedtak om tilskudd
- Utbetaling av tilskudd til rett mottaker til rett tid
- Registrering i regnskapet
- Behandling av dokumentasjon fra tilskuddsmottaker

Når kommunenes forvaltning av tilskuddene foregår i samarbeid med Statsforvalter og Landbruksdirektoratet, vil de enkeltes oppgaver til sammen sikre korrekt saksbehandling. I de fleste ordninger vil kommunene først og fremst ha ansvar for saksbehandlingen, registrering av vedtak og behandlinga av dokumentasjon fra tilskuddsmottaker. Øvrige oppgaver gjøres normalt av en av de to andre forvaltningsenhetene. Tiltakene må derfor ses i sammenheng.

2.2. Krav til kontroll med vedtak og utbetaling

Det er krav til kontroll med vedtak og utbetalinger av tilskudd. I økonomireglementet omtales kontrollene som "transaksjonskontroller". Ansatte med ulike roller og fullmakter skal bekrefte at kontrollene er utført.

Kontrollene skal sikre at bla. tilskudd blir håndtert i samsvar med gjeldende lover og regler. Kommunen må derfor etablere systemer og rutiner som sikrer at oppgavene blir gjort. Kravene i økonomiregelverket sidestiller maskinelle kontroller av utgifter med manuelle, dersom

¹ Reglementet for økonomistyring i staten kapittel 6.3.8.1 og kapittel 2.4

økonomisystemet har funksjonalitet til det. Det er særlig to av transaksjonskontrollene som er relevant for kommunene. Disse omtales nedenfor.

2.2.1. Krav til kontroll med vedtak - budsjettdisponeringsmyndighet

Kommunen fatter vedtak om tilskudd. I slike tilfeller hvor kommunen har myndighet til å fatte vedtak på vegne av staten, følger det også krav til kontroll med den økonomiske forpliktelsen som tilskuddsvedtaket vil innebære. I Økonomiregelverket er dette omtalt som budsjettdisponeringsmyndigheten.

Kommunenes vedtak om tilskudd skal godkjennes av en ansatt som har budsjettdisponeringsmyndighet. Tildeling av budsjettdisponeringsmyndighet til den ansatte må gjøres skriftlig.

Kommunene skal ha rutiner for oppfølging av delegert budsjettdisponeringsmyndighet. Kommunene bør ha rutiner som sikrer at roller og tilganger endres når ansatte slutter eller går over i andre stillinger. Myndigheten til å disponere budsjettet (her tilskuddsrammen) følger den ansatte, ikke en stilling. Kommunen bør ha tiltak som sikrer at saksbehandlere har kjennskap til regelverk og rammer for saksbehandlingen.

Før en ansatt med budsjettdisponeringsmyndighet fatter endelig vedtak, setter Reglementet for økonomistyring i staten² krav om at vedkommende skal

- a. påse at det er hjemmel for disposisjonen i stortingsvedtak, tildelingsbrev eller andre vedtak og at disposisjonen ellers er i overensstemmelse med gjeldende lover og regler
- b. påse at det er budsjettmessig dekning for utbetalingen
- c. påse at disposisjonen er økonomisk forsvarlig

I praksis vil det å skulle påse at det er hjemmel for disposisjonen etter a), være å påse at vedtaket er i henhold til tilskuddsregelverket, dette brevet og rundskrivene på Landbruksdirektoratets nettsider. Informasjon om budsjettmessig dekning for tilskuddet som skal innvilges, følger av omtalen av de økonomiske rammene foran i dette brevet.

Kommunene må ha rutiner som sikrer at disse oppgavene blir gjort.

2.2.2. Krav til kontroll ved utbetaling - Attestasjon

Alle tilskuddsbeløp skal være attestert³ før utbetaling kan skje. Den som attesterer, skal kontrollere at utbetalingsforslaget stemmer med vedtaket om tilskudd (tilskuddsbrevet), og at tilskuddsmottakeren har sendt inn dokumentasjon der det er stilt vilkår om dette. Her menes dokumentasjon på bruken av tilskuddsmidlene som er sendt inn i ettertid.

For tilskudd til regionale miljøtiltak i jordbruket og produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket skjer attestasjon maskinelt i de elektroniske fagsystemene, før Landbruksdirektoratet utbetaler.

² Reglement for økonomistyring i staten kapittel 2.5.2.1

³ Reglement for økonomistyring i staten kapittel 6.3, og kapittel 2.5.2.2

2.2.3. Arbeidsdeling

Det er stilt forholdsvis få krav til arbeidsdeling utover at den skal være forsvarlig – som følger av kravet til internkontroll. Minimumskravene i økonomireglementet er krav til utførelsen av kontrolloppgavene:

- Den som har budsjett disponeringsmyndighet, kan ikke godkjenne godtgjørelser eller andre utbetalinger til seg selv.
- Registrering og endring av opplysninger om betalingsmottakere skal utføres av andre enn den som utøver budsjett disponeringen.
- Attestasjonen skal utføres av en annen enn den som har budsjett disponeringsmyndighet og har bekreftet disposisjonen.
- Den som attesterer, kan ikke attestere utbetalinger til seg selv.

2.2.4. Krav til dokumentasjon

Kommunene skal kontrollere informasjon som søker sender inn som har betydning for innvilgelse av tilskuddet. Gjennomførte kontrolltiltak skal dokumenteres på en tilfredsstillende måte.

Bekreftelsen av utøvd budsjett disponering skal fremgå av tilskuddsbrevet. I praksis vil kravet være ivaretatt i de elektroniske fagsystemene.

Bekreftelse på utøvd attestasjonskontroll vil komme frem av det elektroniske fagsystemet.

2.3. Kontroll av informasjon fra tilskuddsmottakere

Kommunen skal kontrollere informasjonen mottakeren sender inn som har betydning for søknadsbehandlingen. Kommunen skal videre kontrollere eventuelle rapporter som tilskuddsmottakeren senere sender inn om måloppnåelse. Gjennomførte kontrolltiltak skal dokumenteres på en tilfredsstillende måte.

Kontrollen skal tilpasses den enkelte tilskuddsordningen og målet med den. Kontrollen skal ha et rimelig omfang i forhold til nytten og kostnadene ved kontrollen.

Kommunen skal kartlegge henholdsvis risiko for at det oppstår feil på grunn av problemer med fortolkning av vilkårene for tilskudd og risiko for uregelmessigheter. Ut fra en vurdering av det samlede risikonivået og hva som er de vesentligste risikomomentene, skal det fastsettes hvilke kontrollpunkter som er mest aktuelle, og hvem som skal foreta kontrollen.

2.4. Fagsystemene og brukertilganger

Landbruksdirektoratet har mange elektroniske fagsystemer som kommunene må bruke i saksbehandlingen. Her omtales bare de aller viktigste. Fagsystemene har tilgangskontroller som sikrer systemets funksjoner og data mot uautorisert endring, tilganger, utlevering av sensitiv informasjon eller ødeleggelse av data. Tilgangskontrollene er basert på at alle brukere har en personlig identifikasjon og tilgangsrettigheter tilpasset de oppgaver brukeren har.

Felles for alle ordningene er at søker leverer sin søknad via www.altinn.no.

Tilganger til de forskjellige fagsystemene i landbruksforvaltningen gis av Statsforvalteren. Ved tjenstlig behov for tilgang melder kommunen skriftlig fra til Statsforvalteren. Bestilling av brukertilganger må være bekreftet av en i kommunen som har budsjett disponeringsfullmakt. Tildeling av roller styrer hva en saksbehandler kan gjøre i fagsystemet.

Trygghet i fagsystemene er viktig. Kommunene må derfor melde fra til oss straks ved endringer i brukertilganger som er gitt, for eksempel når noen slutter, endrer ansvarsområde, går ut i permisjon el.

Både sletting og oppretting av nye brukertilganger skal skje skriftlig med e-post til Anne-Sofie Jakobsen anne.jakobsen@statsforvalteren.no, Helge Molvig helge.molvig@statsforvalteren.no eller Tom Andreas Hætta tom.hatta@statsforvalteren.no

Kommunen har en viktig oppgave med å kontrollere og følge opp tilgangene som gis til kommunens ansatte.

2.4.1. Fagsystemet AGROS

AGROS er et elektronisk fagsystem med en felles plattform for flere ordninger. Statsforvalteren tilbyr opplæring i AGROS for kommunene ved behov.

Legg til rette for elektroniske søknader

Landbruksdirektoratet ber kommunene og Statsforvalterne bidra til at flest mulig søker elektronisk og ikke med papirskjema. Vi skal ikke lenger synliggjøre muligheten til å sende papirsøknader. I gamle skjema etterspørres ikke riktig informasjon og de er derfor fjernet fra Landbruksdirektoratets nettside.

Papirskjema i unntakstilfeller

Forvaltningen har foreløpig ikke rettslig grunnlag for å avise en søknad som kommer inn på papir eller e-post fra privatpersoner eller enkeltpersonforetak. Papirskjema skal bare brukes i unntakstilfeller. Dersom det skulle bli behov for papirskjema, ta kontakt med oss. For tilskudd til avløsning ved sykdom mv. ligger imidlertid PDF-skjema for nedlastning på nettsiden til Landbruksdirektoratet.

2.4.2. Fagsystemet ØKS

ØKS (Økonomisystemer i skogbruket) er regnskaps-, anvisnings- og statistikkssystem for skogbruket. Systemet driftes og vedlikeholdes av Landbruksdirektoratet. Gjennom systemet holdes oversikt over virkesomsetning, skogfond, tilskudd og kontrolloppgaver i skogbruket. For å anvise utbetalinger fra ØKS direkte til skogeier er det krav om at skogeier selv legger inn bankkontonummeret sitt via Altinn.

Skogbruksansvarlig i kommunene gis saksbehandlertilgang til ØKS. Under Hjelp-fanen har Landbruksdirektoratet lagt ut en del opplæringsvideoer. Statsforvalteren vil tilby opplæring i enkelte oppgaver gjennom året.

2.5. Rapportering om svakheter og sikkerhetsbrudd

Kommunene skal rapportere sikkerhetshendelser og svakheter knyttet til Landbruksdirektoratets elektroniske fagsystemer til adressen sikkerhet@ldir.no.

Sikkerhetshendelser kan variere fra bevisst eller utilsiktet tilgang til systemet, utlevering av sensitive data, manipulasjon av informasjon eller ødeleggelse av data. En svakhet ved systemet er en egenskap som gjør det sårbart og som kan utnyttes enten ved uhell, av personer som ikke har til hensikt å forårsake skade, og av personer med onde hensikter.

Kommunene som bruker saksbehandlingssystemet, har ansvar for å utarbeide egne rutiner som er tilpasset de oppgavene de har ansvar for. Det gjelder bl.a. tilgangskontroller, behandling av personopplysninger, konfidensialitet og taushetsplikt og melding om brudd på personopplysningssikkerhet.

3. Overordna målsettinger

Landbrukspolitikken har fire overordnede mål: matsikkerhet, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser.

I skogbruket er det overordna politiske målet en konkurransedyktig skog- og trenæring, med størst mulig verdiskaping av norsk tømmer. Gode avveininger mellom aktivitet og miljøomsyn, mellom natur og klima og mellom bruk og vern står sentralt i skogpolitikken.

4. Stortingsmeldinger og strategier fra regjeringen

Meld. St. 11 (2016-2017) [Endring og utvikling – En fremtidsrettet jordbruksproduksjon](#), og [Stortingets behandling av meldingen](#)

Meld. St. 31 (2014–2015) [Garden som ressurs – marknaden som mål](#)

Meld. St. 6 (2016–2017) [Konkurransedyktig skog- og trenæring](#)

Regjeringens bioøkonomistrategi: [Kjente ressurser – uante muligheter](#)

Regjeringens strategi for reiseliv: [Nasjonal reiselivsstrategi 2030](#)

Klimaplan for 2021–2030: [Meld. St. 13 \(2020 - 2021\)](#)

5. Landbruk og mat

[Regionalt bygdeutviklingsprogram](#) (RBU) med underprogrammene Regionalt næringsprogram (RNP) Regionalt miljøprogram (RMP) [Regionalt skog- og klimaprogram](#) (RSK) og [Regionalt matjordprogram](#) (MJP) ble rullert i 2018. Programmene hadde opprinnelig gyldighet fra 2019 til 2022, og det foreligger ingen bestilling fra LMD om rulling av programmene. Partnerskap landbruk i Troms og Partnerskap landbruk Finnmark har vedtatt å forlenge varigheten av programmene RBU, RSK, MJP til 31.12.2024. [Regionalt miljøprogram for jordbruket i Troms og Finnmark](#) er revidert og vedtatt for perioden 2023-2026. Troms Fylkeskommune og Finnmark Fylkeskommune har overtatt ansvaret for [Regionalt næringsprogram for Troms og Finnmark 2019-2024](#) som også er forlenget ut 2024.

5.1. Næringsutvikling

[Regionalt næringsprogram for Troms og Finnmark 2019-2024](#) ble utarbeidet i 2018. [Regional plan for landbruk i Troms 2014-2025](#) ble utarbeidet i 2013. Disse planene og strategiene peker på muligheter og utfordringer for landbruket i fylket.

Fra 1.1.2020 ble ansvaret for oppfølging av Regionalt næringsprogram og forvaltningen av Utviklings- og tilretteleggingsmidlene (UT-midlene) overført til fylkeskommunen som en del av regionreformen.

Det er viktig at kommunene følger opp lokale initiativ innen landbruksbasert næringsutvikling og samtidig tar tak i rollen som pådriver. Kommunen har derfor en viktig rolle som førstelinjetjeneste overfor blant andre fylkeskommunen, [Innovasjon Norge](#) og Statsforvalteren. Innovasjon Norge forvalter midler etter [Forskrift om midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket](#).

Kommunen skal veilede om søknader etter denne forskriften. Før søknaden behandles av Innovasjon Norge, skal kommunen uttale seg om forhold av betydning for det omsøkte prosjektet. Etter nærmere forespørsel fra Innovasjon Norge skal kommunen gi ytterligere informasjon og rapportering knyttet til saken. Ved krav om sluttutbetaling skal kommunen gi en vurdering av prosjektrapporten og bekrefte at prosjektet er ferdig.

Også Sametinget har tilskuddsordninger som gjelder investeringer og tiltak innen jordbruk, hagebruk og skogbruk i de kommunene som er med i [virkeområdet for tilskudd til næringsutvikling](#) (STN-området). Mer informasjon finnes på [Sametingets nettsider](#).

Reindriftsnæringa kan bidra til, og involveres i kommunens arbeid med næringsutvikling. Flere reindriftsutøvere har etablert seg innenfor videreføring av reinkjøtt, kulturformidling, Ut på vidda og annen reindriftsbasert virksomhet. Dette kan ha betydning for økt verdiskaping og sysselsetting i kommunen. Et tett samarbeid med reindriftsnæringa kan legge til rette for utvikling av kultur- og opplevelsesprodukter ut over det som finnes i dag. Dette er noe kommuner der det drives reindrift bør ta med seg i arbeidet med næringsutvikling.

5.1.1. Lærings- og omsorgstjenester - Inn på tunet i jordbruket, og Ut på vidda i reindrifta.

I Troms har vi nå 21 [godkjente Inn på tunet-gårder](#), og i Finnmark har vi 4, og det er mulighet for flere. Forskningsprosjekter viser at gårdene er en verdifull lokal ressurs som mange barn, unge, voksne og eldre har god nytte av.

Målet med Inn på tunet er personlig utvikling gjennom tiltak som gir mestring, trivsel og helse. Sosialt fellesskap er en viktig del av tilbudene. Det samme gjelder for reindriftsfamilier som tilbyr lærings- og omsorgstjenester i reindrifta gjennom Ut på vidda-tilbud.

Inn på tunet-gårdene og Ut på vidda-reindriftsfamiliene erstatter ikke skoler, institusjoner og behandlingsformer, men er et supplement eller alternativ, som gir brukeren en ny arena for fysisk aktivitet, kontakt med dyr, læring i praksis, mestring og fellesskap.

Statsforvalteren i Troms og Finnmark har forvaltningsansvaret for reindrift i Troms fylke og Finnmark fylke, men kommunene har forpliktelser overfor sine innbyggere både med samisk og norsk bakgrunn. Barn, unge og voksne med behov for tilrettelagt undervisning, aktiviteter og omsorg, skal gis likeverdige helse- og sosialtilbud uavhengig av språk og kulturell bakgrunn.

Ut på vidda er i dag et nasjonalt program som bidrar til at reindriftsfamilier kan tilby lærings- og omsorgstjenester til kommuner, staten og andre organisasjoner. Programmets oppgave er blant annet å gjøre dette tilbudet kjent for kommunene. I dag er det 24 reindriftsfamilier i Norge som har tilbud. 20 av disse har fullført vår godkjenningsordning. Ta kontakt med oss for informasjon og oversikt over Ut på vidda-tilbydere pr. januar 2024 eller klikk deg på www.utpaavidda.no

Tjenestene gir unike muligheter til kontakt med reindriftsfamilier, økte kunnskaper om det samiske, kulturen, historien, tradisjonene, språket og reindrifta. Aktivitetene foregår på reindriftsfamiliens boplass, i naturen rundt og i reingjerdet - og tilrettelegges i samarbeid med kjøper.

Det er en rekke brukergrupper som har nytte av tjenestetilbudene, blant annet innen allmenn- og spesialpedagogiske tiltak, barnevern, psykiatri, rusomsorg, arbeidstrening, rehabilitering, flyktninger og demensomsorg.

Vi håper kommunene vil ta i bruk mulighetene som ligger i Ut på vidda, både for å bidra til å skape næringsutvikling, og for å etablere meningsfulle tilbud til ulike brukergrupper.

Vi håper at kommunenes tjenesteområder innen oppvekst og helse/sosial gjøres kjent med tilbudene og kontakter oss for mer informasjon, eller et møte.

Bakgrunnsinformasjon

Om [Inn på tunet](#) på Statsforvalterens hjemmesider

Om [Ut på vidda](#) på Statsforvalterens hjemmesider

5.1.2. Økologisk landbruk

Landbruks- og matdepartementets nasjonale strategi for økologisk jordbruk (2018-2030) har som overordnet mål å stimulere til økologisk produksjon som er etterspurt i markedet. Det er ønskelig at kommunene mobiliserer til økt økologisk matproduksjon der det ligger til rette for det.

Kommunen skal vurdere muligheten for økologisk satsing, og i samarbeid med gårdbrukere utvikle økologisk produksjon som en del av landbruket.

Bakgrunnsinformasjon

[Nasjonal strategi for økologisk jordbruk](#)

5.2. Skogbruk

I følge § 3 i Lov om skogbruk er kommunen skogbruksmyndighet jf. bestemmelsene i loven og fastsatte forskrifter. Kommunen skal føre tilsyn med at bestemmelsene i loven blir overholdt.

Bakgrunnsinformasjon

[Lov om skogbruk](#)

[Statsforvalterens nettside om skogbruk](#)

[Landbruksdirektoratets nettside om skogbruk](#)

5.2.1. Hogst for salg

I Troms og i 15 av 19 kommuner i Finnmark er all skog definert som vernskog. All hogst i vernskog, unntatt hogst av ved til eget bruk, skal skogeier melde til kommunen seinest 3 uker før hogsten skal settes i gang. Kommunene har ansvar for å følge opp at skogeierne leverer hogstmelding og skal behandle disse. Landbruksdirektoratet har lagt til rette for elektronisk selvbetjent løsning for melding om hogst via Altinn. Melding kan og leveres på skjema til kommunen. Vi ber kommunene om å registrere innkomne skjema i ØKS.

Kommunen kan nekte hogst, eller sette vilkår for gjennomføring iht. vernskogbestemmelsene. Kommunen kan pålegge skogeier å rydde opp kjøreskader eller andre skader etter tiltak i skogen.

Kommunen skal følge opp at all hogst for salg blir innmeldt til Landbruksdirektoratets database for virkesomsetning og trukket skogfond. Se kapittel 6.5.3 om skogfond og rentemidler.

Bakgrunnsinformasjon

[Forskrift om berekraftig skogbruk](#)

[Forskrift om skogfond](#)

[Skjema - Melding om hogst](#)

[Tømmerforordninga](#)

5.2.2. Kontroll av foryngelse etter hogst

Skogeier skal sørge for tilfredsstillende foryngelse innen 3 år etter hogst. Kommunen har ansvar for å kontrollere og følge opp at skogeier oppfyller foryngelsesplikten. Målet med oppfølgingen er å avdekke om planting er gjennomført der hogstform og feltets beskaffenhet tilsier at planting bør velges som foryngelsesmetode, og at felt som er anlagt for naturlig foryngelse er tilfredsstillende tilrettelagt for dette.

Kommunen skal gjennom stikkprøver av foryngingsfelt kontrollere at nødvendige foryngelsestiltak er gjennomført og om foryngelse er tilfredsstillende etablert. Kommunen kan pålegge tiltak hvis foryngelsesplikten ikke er oppfylt.

Landbruksdirektoratet organiserer systematisk oppfølging og kontroll av foryngelsesplikten. Oversikt over utvalgte felt for 2024 finnes i ØKS og kommer i eget skriv. Frist for ajourhold i ØKS er 31.12.

Bakgrunnsinformasjon

[Forskrift om berekraftig skogbruk](#)

5.2.3. Resultatkartlegging av skogbruk og miljø

Resultatkartlegging for miljø og skogbrukstiltak er en kartlegging som skal gi et grunnlag for å vurdere om det blir tatt tilstrekkelig hensyn til miljøverdier ved ulike skogbrukstiltak. Kartlegginga er hjemla i forskrift om tilskott til nærings- og miljøtiltak i skogbruket og i forskrift om planlegging og godkjenning av landbruksveier.

Resultatkartlegginga utføres på 3 år gamle hogstfelt og på alle ferdigstilte skogsveger. De hogstfeltene som skal kontrolleres blir tilfeldig uttrukket og registreringene skal gjøres i appen Skart. Oversikt over hogstfelt som skal kartlegges i 2024 står i ØKS og kommer i eget skriv til kommunen.

Bakgrunnsinformasjon

[Resultatkartlegging skog og miljø](#)

[Resultatkontroll av bygging av skogsveg](#)

5.2.4. Risikobasert kontroll av tilskudd til skogkultur og utbetaling av skogfond

Kommunen skal hvert år lage en risikobasert kontrollplan for skogtiltakene. Landbruksdirektoratet har laget en veileder for hvordan kommunen skal gjøre dette.

På grunnlag av kontrollplanen skal kommunen gjennomføre feltkontroll på minimum 5 % av alle omsøkte tiltak hvert år. Dette skal utgjøre minimum 3 kontroller.

Statsforvalteren forventer at kommunene utfører kontrollarbeidet som beskrevet i Landbruksdirektoratets veileder.

Bakgrunnsinformasjon

[Veileder for risikobasert kontroll av tilskudd til skogkultur og utbetalinger fra skogfond](#)

5.2.5. Frøforsyning

Kommunen skal gi nødvendige opplysninger om blomstring, frø- og konglesetting o.a. for å sikre forsyningen av skogfrø, samt bistå med organisering og kontroll av frø- og konglesanking. Troms mangler furufrø og Finnmark har lite furufrø. Det er særlig viktig å registrere blomstring og konglesetting, og å sende inn kongleprøver dersom det er god tilgang på furukongler. Rapporteringen skal gjøres til Skogfrøverket innen 15. juli.

Bakgrunnsinformasjon

[Forskrift om skogfrø og skogplanter Skogfrøverket – instruks, skjemaer og veiledere](#)

5.2.6. Skogsveibygging

Nybygging og ombygging av skogsveier krever byggetillatelse fra kommunen. Dette gjelder både skogsbilveier og traktorveier der arbeidet medfører permanente terrenginngrep som gir mer enn 1 meter avvik fra opprinnelig terrengnivå, eller der det er sammenhengende inngrep i mer enn 150 meters lengde.

Byggesøknad for landbruksveier skal behandles etter Forskrift om planlegging og godkjenning av landbruksveier. Kommunen har vedtaksmyndighet, og skal sikre gode landbruksfaglige helhetsløsninger. Vi minner om at ved behandling av søknader om byggetillatelse skal det gjøres vurdering etter Naturmangfoldlovens §§ 8-12. Byggesøknad og vedtak skal registreres i Landbruksdirektoratets saksbehandlersystem ØKS.

Kommunen skal utarbeide en hovedplan for skogsveibygging. Kartlegging av eksisterende skogsveier og framtidig veinbehov er utført i de fleste kommunene i Troms. Det som gjenstår, er å sammenfatte dette i en plan som behandles i kommunen.

I kommunene i Finnmark er det utført tilstandsregistreringer på deler av skogsveinettet. Tilstandsregistreringer bør utføres på skogsbilveinettet og systematiseres for vurdering av ombyggingsbehov.

Bakgrunnsinformasjon

[Lov om skogbruk](#)

[Forskrift om planlegging og godkjenning av landbruksveier Landbruksdirektoratet – kommentarer til regelverk](#)

5.2.7. Skogbruksplanlegging

Informasjon om skogressurser og miljøregistreringer er en grunnleggende forutsetning for et bærekraftig skogbruk. I dette ligger næringsmessig utnytting av skog- og utmarksressursene og at biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivaretatt og videreutviklet.

Statsforvalteren har utarbeidet en hovedplan for skogbruksplanlegging i Troms for perioden 2020-2029. I kommuner der Statsforvalteren initierer takstprosjekt og det etableres prosjektgrupper skal kommunen delta i prosjektgruppa som sekretariat og/eller tilrettelegger. Statsforvalteren forventer at kommunene følger opp dette arbeidet.

Bakgrunnsinformasjon

[Skogbruksplanlegging - prosess og metode](#)

[Forskrift om skogbruksplanlegging med miljøregistreringer](#)

5.2.8. Skogskader

Kommunen skal overvåke skogen av hensyn til fare for skogskader og melde inn registrerte skogskader til NIBIO på www.skogskader.no.

Bakgrunnsinformasjon

[Lov om skogbruk](#)

[Forskrift om berekraftig skogbruk](#)

5.2.9. Følge opp tiltak i Regionalt skog- og klimaprogram

Statsforvalteren forventer at kommunene gjør seg kjent med «Regionalt skog- og klimaprogram for Troms og Finnmark». Partnerskap landbruk både i Troms og Finnmark har vedtatt å forlenge varigheten av programmet til 31.12.2024.

Bakgrunnsinformasjon

[Regionalt skog- og klimaprogram for Troms og Finnmark](#)

[Handlingsplan for regionalt skog- og klimaprogram 2022/2023](#)

5.2.10. Økt bruk av tre

I Troms og Finnmark har vi en del mindre sagbruk som utnytter lokalt tømmer til bl.a. trelast, villmarkspanel og konstruksjoner til uteanlegg. Kommunen bør tilrettelegge for økt videreføring og bruk av tre basert på lokale skogressurser. Det kan for eksempel være ved å gi råd og veiledning til lokale skog- og trebedrifter eller tilrettelegge for bedriftsutvikling gjennom arealplanen. Kommunen kan også vurdere å velge lokalt råstoff i egne byggeprosjekter der dette er mulig.

Bakgrunnsinformasjon

[Kjente ressurser - uante muligheter. Regjeringens bioøkonomistrategi](#)

[Tilskudd til bioøkonomiprosjekter | Innovasjon Norge](#)

[Finnmark treforum](#) - skognæringsforum i Finnmark med bedriftsoversikt

5.2.11. Økt bruk av skogråstoff til bioenergi

Skogsvirke som råstoff til bioenergi er et hovedprodukt fra skogen i Troms og Finnmark. Bioenergianleggene i fylket får råstoffet fra lokale leveranser. Det er store muligheter for økt uttak av bioenergivirke fra skogen. Det gir muligheter for etablering av nye bioenergianlegg med skogsvirke som råstoff ved nybygg og ombygging av energianlegg. Kommunene bør være en pådriver ved at bioenergi blir vurdert som energikilde i offentlig bygg.

Leveranser av bioenergi er en lokal verdikjede fra skog til ferdig varme. Skogsdrifter krever god planlegging og ofte tilrettelegging med gode veger og velteplasser. Kommunene bør bistå skogeierne med god informasjon i planleggingen av skogsdrifter, samt tilrettelegge for gode skogsvegløsninger gjennom de juridiske og økonomiske virkemidlene i skogbruket.

For gårdsbruk kan bioenergi fra skogråstoff eller biogass være en alternativ energikilde til elektrisitet, og særlig aktuelt for store husdyrbesetninger der energibehovet er stort. Gårdsvarmeanlegg kan med fordel vurderes i forbindelse med nybygg.

Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologi i Innovasjon Norge kan gi investeringsstøtte til anlegg for varmesalg, gårdsvarmeanlegg, flislager og tørkeanlegg mm. Primært bønder og skogeiere kan motta finansiering.

Statsforvalterne i Nordland, Troms og Finnmark har i fellesskap laget en strategi for å øke bioenergiandelen produsert fra landbruket i nord. Den inneholder mål, strategier og tiltak tilpasset utfordringer og forhold lokalt. Kommunene har også en rolle i arbeidet med å skape mer fornybar energi og flere av tiltakene i strategien omhandler kommunenes muligheter.

Vi håper kommunene følger opp lokale initiativ innen bioenergi og henviser potensielle utbyggere til kompetente fagmiljø.

Bakgrunnsinformasjon

[Bioenergistrategi for Nord-Norge](#)

[Informasjon om fornybar energi -Innovasjon Norge](#)

5.3. Eiendomslovgivning

5.3.1. Vedtaksmyndighet

Kommunene skal som hovedregel fatte vedtak i saker etter jord- og konsesjonsloven.

Kommunenes myndighet framgår av forskrift om overføring av myndighet til kommunen § 1 (se lenger nedenfor). Landbruks- og matdepartementets [forskrift om saksbehandling mv. i kommunen i saker etter konsesjonsloven, jordloven, odelsloven og skogbruksloven](#), gir nærmere beskrivelse av kommunens saksforberedelse.

Kommunen behandler konsesjonssøknader og egenerklæringer om konsesjonsfrihet ved erverv av fast eiendom mv. Landbruksdirektoratet har laget en standardveiledning "[Orientering om bo- og driveplikt ved erverv av landbrukseiendom](#)" (LDIR-385) som skal brukes når kommunene har mottatt og bekreftet egenerklæringsskjema.

Statsforvalteren vil også i år arrangere nettseminar for kommunene om eiendomslovgivningen.

Bakgrunnsinformasjon

[Forskrift om overføring av myndighet til kommunen, Statsforvalteren, Landbruksdirektoratet og Direktoratet for mineralforvaltning etter konsesjonsloven, jordlova og odelsloven](#)

[Forskrift om saksbehandling mv. i kommunen i saker etter konsesjonsloven, jordloven, odelsloven og skogbruksloven](#)

5.3.2. Landbrukseiendom i dødsbo

I forbindelse med ny arvelov (lov om arv og dødsboskifte av 14. juni 2019), er det innført nye regler om landbrukseiendom i dødsbo. Dette medfører nye oppgaver til kommunene. Landbruks- og matdepartementet har laget en veileder til arveloven § 99 a i den forbindelse.

Landbruksdirektoratet har også laget et eksempel på varselbrev som kommunene kan ta utgangspunkt i når de varsler arvingene om treårsfristen. Dere finner mer informasjon på [Landbruksdirektoratets nettsider](#).

5.3.3. Driveplikt

Jordbruksareal skal drives. Dette følger av drivepliktbestemmelsen i jordloven § 8.

Begrepet jordbruksareal omfatter fulldyrka jord, overflatedyrka jord og innmarksbeite.

Driveplikten gjelder uansett størrelsen på arealet.

Driveplikten kan oppfylles enten ved at eieren selv driver jorda, eller at eier leier jorda bort til andre

som driver jorda. Dersom jorda drives ved bortleie, må det lages en skriftlig leieavtale med minst 10 års varighet. Leieavtalen må også føre til driftsmessig gode løsninger. Kommunen skal ha kopi av kontrakten for å se til at kontrakten oppfyller lovens vilkår.

Det er anledning til å søke kommunen om fritak fra driveplikten. Kommunen har ansvar for å følge opp at driveplikten blir overholdt. Dersom jordbruksarealene ikke blir drevet, kan kommunen gi pålegg om å leie bort jorda for en periode på inntil 10 år. Statsforvalteren kan etter jordloven § 20 ilegge tvangsgebyr dersom bestemmelsene om driveplikt ikke overholdes. Tvangsgebyr er et alternativ eller et supplement til pålegg kommunen gir.

Statsforvalteren har laget maler og informasjonsmateriell som er gjort tilgjengelig for alle kommuner for å lette arbeidet med oppfølging av driveplikten.

Bakgrunnsinformasjon

[Jordloven](#)

[Rundskriv M-2/2021 – Driveplikt, omdisponering og deling](#)

[Informasjon fra Statsforvalteren – matjord og driveplikt](#)

[Informasjon om driveplikt på Landbruksdirektoratets hjemmeside](#)

[Melde om utleie av jord- Landbruksdirektoratet](#)

5.3.4. Boplikt

Av konsesjonsloven § 5 andre ledd fremgår det at den som konsesjonsfritt - på grunn av nært slektskap eller gjennom odelsrett - erverver en bebygd eiendom med mer enn 35 dekar fulldyrka og overflatedyrka jord eller mer enn 500 dekar produktiv skog, får boplikt på eiendommen. Dersom eieren ikke vil eller kan oppfylle boplikten, må han/hun søke konsesjon. Kommunen skal følge opp at boplikten blir overholdt, og følge opp at det blir søkt om konsesjon dersom den misligholdes.

Bakgrunnsinformasjon

[Konsesjonsloven](#)

[Rundskriv M-1/2021 - Konsesjon, priskontroll og boplikt](#)

5.3.5. KOSTRA

Vi anbefaler at kommunene også for 2024 tar aktivt i bruk hjelpeskjemaet i Excel-format som Landbruksdirektoratet har utarbeidet. Dette vil lette deres arbeid med rapporteringen gjennom KOSTRA. Både hjelpeskjema og følgebrev ble sendt til kommunene den 04.01.2024.

Vi oppfordret samtidig alle kommunene til å melde inn sine tall for 2023 på samme måte som tidligere år. Frist for innmelding er 15.02 årlig.

Hvis kommunen har tilgang på SOSI-filer (kartfiler) for reguleringsplan kan også [KOSTRA kartverktøy](#) brukes.

Bakgrunnsinformasjon

[Les om KOSTRA hos Landbruksdirektoratet](#)

5.4. Andre tilskuddsordninger hvor kommunen har en aktiv rolle

For enkelte tilskuddsordninger, er ikke kommunen førsteinstans, slik som ordningene nevnt i kapittel 1. For disse andre ordningene er det allikevel slik at kommunen skal forberede saken, eller har annet ansvar som tilfaller dem.

5.4.1. Tilskudd til kommunale veterinærtjenester

Stimuleringstilskudd til veterinærdekning, også kjent som tilskudd til kommunale veterinærtjenester, skal bidra til nødvendig tilgang på tjenester fra dyrehelsepersonell. Tilskuddet blir gitt til kommunene, som etter dyrehelsepersonelloven har ansvar for å sørge for tilfredsstillende tilgang på tjenester fra veterinærer.

Tilskuddet er todelt: *Vakt- og administrasjonstilskuddet* gis til den kommunen som administrerer vakttilskuddet. I tillegg kan alle kommunene i Troms og Finnmark og aktører på Svalbard søke om stimuleringstilskudd. *Stimuleringstilskuddet* skal kommunen bruke til stimuleringstiltak for å sikre tilbud om veterinærtjenester på dagtid i kommunen. Statsforvalteren tildeler stimuleringstilskudd til kommunene etter søknad. Kommunen må rapportere til Statsforvalteren årlig om hva tilskuddet er brukt til.

Fordeling av vakt- og administrasjonstilskudd for vaktområdene 2024 og rundskriv om tilskudd til kommunale veterinærtjenester for 2024 finnes på Landbruksdirektoratets nettsider.

Bakgrunnsinformasjon

[Stimuleringstilskudd til veterinærdekning](#)

5.4.2. Tidligpensjon for jordbrukere

Kommunen har ikke noen formell rolle i forvaltningen av tidligpensjon i jordbruket. Kommunen skal henvise søkere av tidligpensjon til Statsforvalteren. Vi oppfordrer kommunene til å informere om ordningen.

Bakgrunnsinformasjon

[Landbruksdirektoratet – informasjon om tidligpensjon](#)

5.4.3. Erstatningsordninger

Erstatningsordningene i landbruket kan dekke deler av økonomiske tap som det ikke er mulig å sikre seg mot gjennom vanlig forsikring. Vedtak om erstatning fattes av Statsforvalteren.

Kommunen skal gi en uttalelse til søknaden før saken oversendes Statsforvalteren.

Erstatningsordningene i jordbruket medfører varierende arbeidsmengde for kommunene fra år til år.

5.4.3.1. Klimabetingede skader

Foretak skal, uten ugrunnet opphold, gi melding til kommunen via ALTINN om at skade har oppstått eller vil kunne oppstå. Kommunen lager en oversikt over når de mottok slike meldinger og fra hvem. Kommunen skal utføre stedlig kontroll på minimum 10% av foretakene det er mottatt melding fra, jf. § 12 i sats- og beregningsforskriften.

I forbindelse med kommunens kontroll av søknaden skal bruker og en representant for kommunen måle opp fôrlageret med type og mengde fôr. Målingen skal skje så snart som mulig etter innsett av dyrene og innhøstingen er avsluttet, jf. § 9 i sats- og beregningsforskriften. Fôrlager skal måles på alle bruk som har søkt om erstatning.

Kommunen skal gjennomgå søknadene og sjekke at alle opplysninger er korrekte, de skal også gi en vurdering av klimaprosenten. Klimaprosenten skal justeres hvis normalavlingen på bruket ligger under det som er norm for kommunegruppa.

Det er et mål for myndighetene at mest mulig av erstatningene skal utbetales samme budsjettår som skaden har oppstått. Det er også gunstig for foretakene å få utbetalt erstatning så raskt som mulig og i samme regnskapsår som skaden oppsto. Derfor er gode prognoser for omfang av klimabetingede skader viktig. Erfaringene etter vekstsesongen 2018 viser at søknadsomfanget i noen kommuner ble større enn det prognosene tilsa.

Vi ønsker et samarbeid med kommunene for å sikre bedre prognoser for antall søknader. Vi forventer derfor at kommunene prioriterer å svare på forespørsel om forventet avlingssvikt.

Arbeidsbelastningen blir stor også for saksbehandlere i kommunen når søknadsomfanget blir stort. Erfaringene fra 2018 og 2023 viser dette spesielt. Derfor ønsker Statsforvalteren at kommunene lager en enkel plan for hvordan de skal sikre bedre prognoser og hvordan arbeidssituasjonen skal løses når det ligger an til mange søknader i kommunen.

5.4.3.2. Erstatning etter offentlige pålegg

Det finnes erstatningsordninger for økonomiske tap i forbindelse med gjennomføring av offentligepålegg i plante- og husdyrproduksjon. I de tilfellene det er aktuelt å ta disse i bruk, vil Statsforvalteren kontakte søker og berørt kommune med informasjon og veiledning.

Bakgrunnsinformasjon

[Informasjon fra Statsforvalteren](#)

[Informasjon fra Landbruksdirektoratet om erstatningsordningene for jordbruket](#)

6. Arealforvaltning og samfunnsutvikling

6.1. Jordvern

Stortinget vedtok ny nasjonal jordvernstrategi i desember 2015 med mål om at den årlige omdisponeringen av dyrka jord må være under 4 000 dekar. Siden er strategien oppdatert flere ganger, senest i 2023 med [Prop. 121 S \(2022-2023\)](#). Regjeringen har satt som mål at den årlige omdisponeringen av dyrka jord ikke skal overstige 2 000 dekar, og at målet skal være nådd innen 2025.

Jordbruksareal i prosent av landareal (2021)

Norge 2,7 %

Sverige 7,4 %

Finland 7,5 %

Danmark 65,5 %

Storbritannia 71,2 %

Kilde: [FN-sambandet](#)

Jordbruksareal i Troms og Finnmark

Troms har 1,46 % jordbruksjord

377 700 dekar av arealet i Troms er jordbruksjord.

I 2022 var 242 620 dekar i drift.

36 % av jordbruksarealet er ute av drift.

Finnmark har 0,3 0 % jordbruksjord

148 500 dekar av arealet i Finnmark er jordbruksjord.

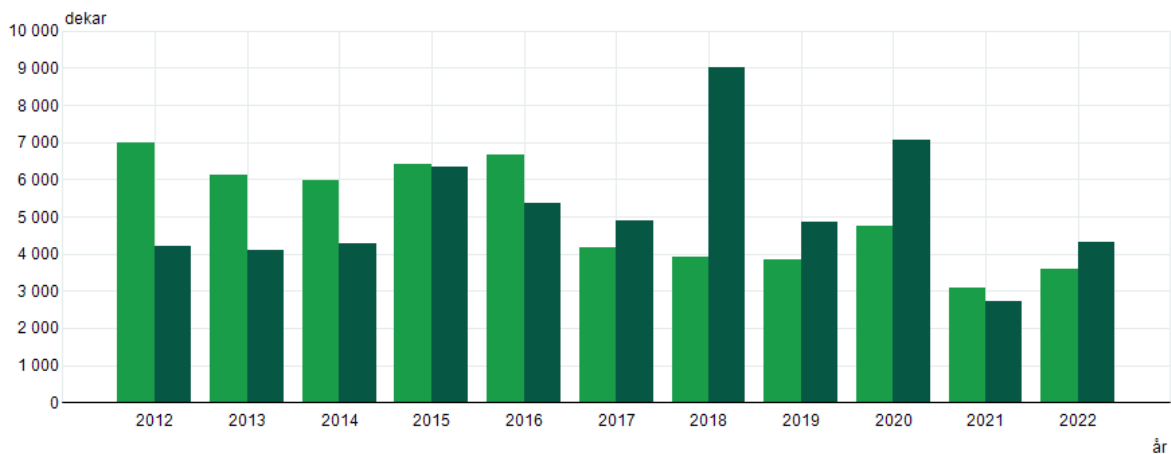
I 2022 var 91 595 dekar i drift.

38 % av jordbruksarealet er ute av drift.

Kilde: NIBIO

Tall fra [KOSTRA](#) viser at den rapporterte omdisponeringen varierer mye fra år til år. Figuren under viser omdisponering av dyrka og dyrkbar jord i Norge i årene 2012-2022.

06194: Omdisponering av dyrka og dyrkbar jord etter jordloven og plan- og bygningsloven, etter statistikkvariabel og år.

Når det gjelder de nasjonale og regionale jordvernmålene forventer vi at kommunene følger opp disse. I prosessene rundt arealplaner (kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner) vil vi legge vekt på at kommunene tar ansvar for å utrede alternative utbyggingsområder dersom planene legger opp til utbygging på dyrka og dyrkbar jord.

Vi har fulgt opp den nasjonale strategien ved å lage [Matjordprogram for Troms og Finnmark 2019-2022](#) som et delprogram under Regionalt bygdeutviklingsprogram. Varigheten av programmet er forlenget ut 2024. Jordvern er ett av satsingsområdene her, og hovedmålet er å ta vare på matjord for fremtidig matproduksjon og matforsyning i Troms og Finnmark.

Statsforvalteren i Nordland har laget et nyttig temahefte om jordvern. Dette kan gi kommuner og andre aktører god veiledning i arbeidet med jordvern i arealplanprosesser og andre planprosesser.

Tromsø kommune vedtok [Verneplan for matjord 2023-2027](#) i mai 2023, og Tønsberg kommune vedtok [Plan for vern av matjord og dyrkbar mark](#) i 2021.

Kommunene kan nå søke Landbruksdirektoratet om [tilskudd til kommunal jordvernstrategi](#).

Bakgrunnsinformasjon

[Informasjon fra Regjeringen om jordvern](#)

[Regjeringens jordvernbrief til kommunene](#)

[Informasjon om jordvern fra Landbruksdirektoratet](#)

NIBIO-rapport 72/2021 [Jordvernets begrunnelser](#).

Landbruksdirektoratet: [Kommunale og regionale virkemidler for jordvern](#)

Temaveileder: [Landbruk og planlegging etter plan- og bygningsloven](#)

NIBIOs arealbarometer for alle kommuner

6.1.1. Kjerneområder for landbruk, og langsiktige utbyggingsgrenser

I [Nasjonale forventninger til regional- og kommunal planlegging 2023-2027](#) står det at kommunene skal synliggjøre viktige jordbruksområder i arealplanene, etablere langsiktige utbyggingsgrenser mot de viktigste landbruksarealene, samt stille krav om effektiv utnyttelse av eksisterende og planlagte utbyggingsområder.

I [Regional plan for landbruk i Troms 2014-2025](#) kapittel 4.4. er det fastsatt ei planretningslinje som sier at *landbrukets kjerneområder* skal innarbeides i kommunens samfunns- og arealplan.

Kjerneområdene skal innarbeides i kommuneplanens arealdel som *hensynssone landbruk* når det utarbeides arealplan til kommuneplanen. Med kjerneområde landbruk menes de arealene i kommunen som er viktig for to av landbrukets sentrale samfunnsoppgaver – matproduksjon og opprettholdelse av jordbrukets kulturlandskap. Kommunene i gamle Troms fylke plikter å følge opp denne planretningslinjen i sine arealplaner.

Bakgrunnsinformasjon

[Kjerneområde landbruk. Veileder for registrering og prioritering av viktige områder for jordbruk og kulturlandskap](#)

[Informasjon fra Landbruksdirektoratet](#)

6.2. Kommunens klima- og energiplan

Kommunen skal ha en klima- og energiplan, enten i kommuneplanen eller som en egen kommunedelplan. Både jord- og skogbruket har viktige roller i arbeidet mot klimaendringene. Vi forventer derfor at utfordringer og tiltak innen landbruket tas med i klimaplanene, og følges opp. Det er først og fremst ved å tilrettelegge for et aktivt skogbruk som kan bidra til økt binding av karbon, men også gjennom arbeidet med økt bruk av skogsråstoff til bioenergi og økt bruk av tre. Konkret kan dette være å tilrettelegge for uttak av lokale skogressurser, planting av ny skog og å medvirke til å velge tre som byggemateriale i kommunale bygg ved nybygg og rehabilitering.

Bakgrunnsinformasjon

[Miljødirektoratet – side for myndigheter](#)

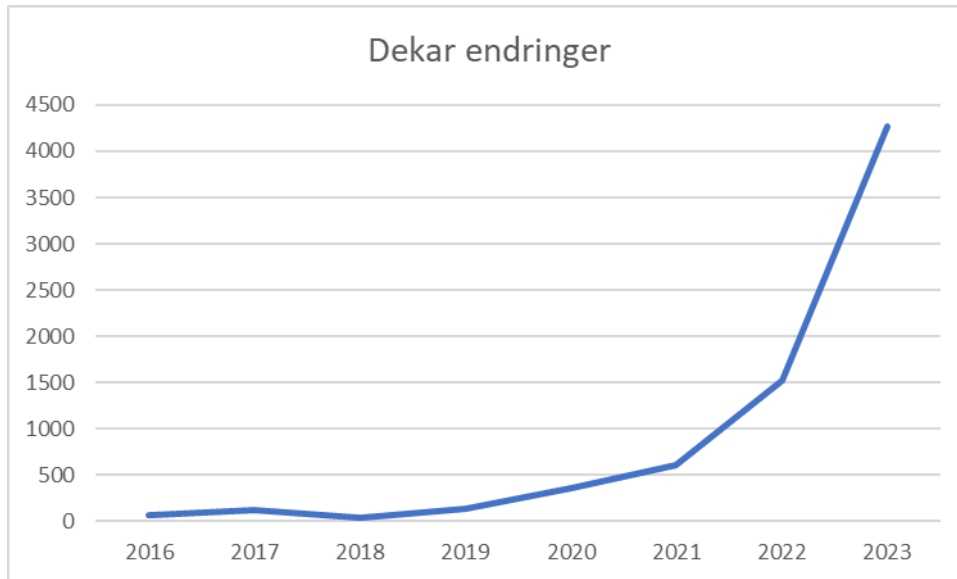
[Regionalt skog- og klimaprogram for Troms og Finnmark](#)

6.3. Arealgrunnlag for produksjonstilskudd

Oppdaterte arealtall som grunnlag for søknad om produksjonstilskudd bidrar til en effektiv saksbehandling i kommunenes landbruksforvaltning. Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) gjennomfører periodisk ajourhold av AR5, men det er viktig at også kommunene utfører kontinuerligvedlikehold av AR5 og landbruksregisteret.

7 kommuner hadde periodisk ajourhold av AR5 i 2023. 20 kommuner har oppdatert AR5 gjennom kontinuerlig ajourhold i 2023. Disse 20 kommuner har tatt AR5 Web i bruk og justerte 4275 daa areal i 2023. Totalt er det 24 kommuner som har tilgang til AR5 Web og vi har hele 39 brukere i kommunene i Troms og Finnmark. Vi håper flere kommuner tar dette verktøyet i bruk i 2023.

Statsforvalterne får hvert år tilsendt en oversikt over endringer som er gjort i AR5. Etter at de fleste kommuner fikk innført SFKB (sentral lagring), fikk vi en eksplosiv økning i endringer i AR5.

Landbruksregisteret er kontrollkilden for alt areal som ligger til grunn for utmåling av produksjonstilskudd. Hvis det ikke er oppdaterte arealtall for en eiendom i Landbruksregisteret, vil kontrollgrunnlaget for tilskudd være feil. Hva som er registrert av areal på en eiendom, er et resultat av det arbeidet kommunen har gjort for å få korrekte og oppdaterte arealtall inn i Landbruksregisteret. Derfor er det viktig at kommunen ajourfører arealressurskartet AR5, og sørger for at oppdaterte arealtall fra jordregisteret blir lest inn i Landbruksregisteret.

Etter at AR Web er innført, oppdaterer kommunene direkte inn i SFKB. For å oppdatere AR5 har kommunene ikke behov for å innføre SFKB. Vi oppfordrer allikevel alle kommuner til å innføre SFKB. Dette gjør at kommunene kan oppdatere andre kart, slik som bygninger mye raskere. Vi har og oppfordret kommunene til å inngå interkommunalt samarbeid for å bidra til økt oppdatering av AR5.

AR5 Web-verktøyet er tatt i bruk i 24 kommuner. Før kommunen kan ta i bruk dette verktøyet, må de gjennomføre et lite kurs. Ta kontakt med Statsforvalteren, så melder vi dere på kurs.

Statsforvalteren vil, i samarbeid med Norsk Institutt for Bioøkonomi (NIBIO), tilby relevante kurs i ajourhold av AR5. Det forventes at kommuner som har behov for oppdatering benytter seg av de kurs som tilbys.

6.4. Landbruks- og beitebruksplaner

Landbruks- og beitebruksplaner som omhandler kjerneområde landbruk, reindrifta og landbrukets beitebruk og satsingsområder for nydyrking, er viktig for å se reindriffts- og landbruksnæringa i sammenheng. Vi forventer at kommunene bruker slike planer aktivt i arealplanleggingen. Vi oppfordrer kommunene i Troms og Finnmark til å utarbeide nye, ev. revidere eksisterende landbruks- og beitebruksplaner når kommuneplanens arealdel revideres.

For utfyllende informasjon om reinbeitedistriktenes beitebruk kan kommunen se til distriktsplanene utformet av hvert enkelt distrikt. Disse er å finne på vår hjemmeside:

[Distriktsplaner for reinbeiteområder i Troms og Finnmark.](#)

6.5. Dialog mellom landbruk og reindrift

Der det oppstår interessekonflikter mellom landbruk og reindrift, forventer vi at kommunen bidrar til å skape gjensidig forståelse hos partene, og til å finne konstruktive løsninger. Dialogmøter må følges opp på lokalt nivå av kommunen sammen med representanter for landbruk og reindrift. Statsforvalteren kan delta på dialogmøter med næringene sammen med berørte kommuner.

Reindriftsloven §§ 70 og 70 a setter rammen for beiteskadeskjønn der rein har påført skade. Skjønnen holdes av jordskifteretten, jf. jordskifteloven § 5-3. Behandlingen skjer av jordskifteretten etter reglene i jordskifteloven, jf. § 5-7 (med tillegg av bestemmelser i skjønnsprosessloven). Det er opp til gårdbruker å kreve sak for jordskifteretten. Dette kan gårdbrukeren gjøre ved å fylle ut et kravskjema og sende signert til jordskifteretten. Det finnes et forenklet kravskjema med veileder både på samisk og norsk, som kan fylles ut og sendes jordskifteretten.

Bakgrunnsinformasjon

[Informasjon fra jordskifteretten](#)

[Kravskjema](#)

[Veiledning til kravskjema](#)

[Om konfliktforebyggende tiltak](#)

[Veileder for tilskudd til konfliktforebyggende tiltak](#)

7. Miljø og klima

7.1. Vannforskriften

Prioritering av midler innenfor SMIL (spesielle miljøtiltak i jordbruket) bør medvirke til gjennomføring av målretta tiltak for bedring av vannkvalitet. Innsatsen må prioriteres innenfor en kostnadseffektiv gjennomføring. Kommuner som kan vise til gjennomføring av målretta tiltak gjennom SMIL-ordningen vil bli prioritert ved framtidige fordelinger av SMIL-midler. Statsforvalterens ambisjon er å styrke effekten av SMIL-midlene ved prioritert bruk av miljøtilskudd (RMP) og tilskudd fra klima- og miljøprogrammet.

Økt bruk av tilskuddsordningen "kantsone i eng" i regionalt miljøtilskudd vil også kunne bedre vannkvaliteten. Det forventes at kommunene gir veiledning om dette til landbruksnæringen langs de vassdragene som omfattes av ordningen.

Det er svært viktig at kommunene også ivaretar landbrukets interesser i neste planperiode i vannregionene. Statsforvalteren forventer at kommunene følger opp dette arbeidet.

Bakgrunnsinformasjon

[Vann-Nett](#)

[Vannportalen](#)

[Vannforvaltningsplan Troms og Finnmark vannregion 2022-2027](#)

[Regionalt tiltaksprogram Troms og Finnmark vannregion 2022-2027](#)

[Handlingsprogram Troms og Finnmark vannregion 2022-2027](#)

[Jordbrukspåvirkede vassdrag/vannforekomster, vedlegg §18](#)

[Kantsone eng forskrift om regionale miljøtilskudd i jordbruket, Troms og Finnmark](#)

7.2. Eksamen for autorisasjonsbevis: plantevern- og gnagermidler

Kommunen arrangerer eksamen etter kurs om kjøp og bruk av plantevernmidler og gnagermidler. Statsforvalteren sender ut liste til den enkelte kommune med oversikt over deltakere, og hvilke autorisasjonskurs de har gjennomført. Kommunen kan ta gebyr for arbeid med å arrangere eksamen. Dere får eget brev om dette i hvert tilfelle. Kursene holdes av Landbruksrådgivningen eller naturbruksskolene.

Bakgrunnsinformasjon

[Les mer hos Mattilsynet](#)

[Forskrift om betaling av gebyrer](#)

7.3. Klima- og miljøprogrammet

Statsforvalteren forvalter de fylkesvise midlene over Klima- og miljøprogrammet. For 2024 har Troms og Finnmark disponibelt kr 500 000,- i ordningen. Kommuner, forskningsinstitusjoner, faglag, organisasjoner og andre foretak kan søke om midler for å gjennomføre informasjonstiltak på miljøområdet.

Søknadsfristen er 15. mars. [Søknadsskjemaet](#) ligger på Altinn.

8. Samfunnssikkerhet og beredskap

Kommunen har viktige oppgaver og ansvar på beredskapsområdet, jf. lov om kommunal beredskapsplikt, samt lowerk på sektorområder (helse, brann, vannforsyning, kommunaltekniskområde osv.). I arbeidet med ROS-analyser og beredskapsplaner har kommunen et ansvar for at landbrukets og reindriftsnæringens behov og utfordringer ivaretas. Dette gjelder både naturhendelser (skred og flom), ulykker og svikt i kritisk infrastruktur.

Representanter for næringen bør inviteres med i planprosessene, også ut fra at næringen råover verdifulle ressurser og kompetanse som kan inngå i den lokale beredskapen, eks. brann, flom, skred etc. Vi vil også minne om at det forbyggende arbeidet er viktig, og at landbruks- og reindriftsnæringen er en stor arealbruker og ei ulykkes- og brannutsatt næring. Landbruksnæringa er også avhengig av en robust infrastruktur som bl.a. omfatter strøm, telefon, internett, transportsystem, vannforsyning og avløp.

Bakgrunnsinformasjon

[Forskrift om kommunal beredskapsplikt](#)

[Miljødirektoratet – beredskap i landbruket](#)

9. Statsforvalterens arrangementer på landbruksområdet

Statsforvalteren vil også i år arrangere flere nettseminar for kommunene. Vi vil følge opp innspill fra kommunene ved valg av tema, og vi tar imot nye innspill i løpet av året. Samlinger og nettseminar bidrar til kompetanseheving og likebehandling i kommunene. Kommunene vil bli informert om våre tilbud fortløpende.

10. Sluttkommentar

Vi håper at denne oversikten vil være et nyttig arbeidsdokument for ansatte i kommunene, både på leder- og saksbehandlernivå. I tillegg vil dokumentet kunne gi politikerne en god oversikt over omfanget av den kommunale landbruksforvaltningen.

Gi oss gjerne tilbakemeldinger om forbedringer med tanke på neste års dokument.

Med hilsen

Elisabeth Vik Aspaker (e.f.)
statsforvalter

Karianne Holm-Varsi
seniorrådgiver landbruk

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Landbruksdirektoratet

Postboks 1450 Vika

0116

OSLO

Mottakerliste:

Unjárgga gielda - Nesseby kommune	Rådhus	9840	VARANGERBOTN
Vadsø kommune	Postboks 614	9811	VADSØ
Alta kommune	Postboks 1403	9506	ALTA
Berlevåg kommune	Torget 4	9980	BERLEVÅG
Båtsfjord kommune	Hindberggt. 18	9990	BÅTSFJORD
Deanu gielda - Tana kommune	Rådhusveien 24	9845	TANA
Gamvik kommune	Vevikv. 6	9770	MEHAMN
Guovdageainnu suohkan - Kautokeino kommune	Bredbuktnesvn. 6	9520	KAUTOKEINO
Hammerfest kommune - Hámmerfeastta suohkan	Postboks 1224	9616	HAMMERFEST
Hasvik kommune	Postboks 43, Fjellveien 6	9593	BREIVIKBOTN
Kárášjoga gielda - Karasjok kommune	Postboks 84	9735	KARASJOK
Lebesby kommune	Strandveien 152 - Postboks 28	9790	KJØLLEFJORD
Loppa kommune	Parkv. 1/3	9550	ØKSFJORD
Nordkapp kommune	Postboks 403	9751	HONNINGSVÅG
Porsáŋggu gielda - Porsanger kommune - Porsangin komuuni	Rådhuset	9712	LAKSELV
Sør-Varanger kommune	Postboks 406	9915	KIRKENES
Vardø kommune	Postboks 292	9951	WARDØ
Måsøy kommune	Torget 1	9690	HAVØYSUND
Tromsø kommune	Postboks 6900	9299	TROMSØ
Harstad kommune	Postboks 1000	9479	HARSTAD
Kvæfjord kommune	Bygdeveien 26	9475	BORKENES
Ibestad kommune	Emma Olsens vei 1	9450	HAMNVIK
Gratangen kommune - Rivttága suohkan	Nergårdveien 2	9470	GRATANGEN
Loabága suohkan - Lavangen kommune	Nesveien 7	9357	TENNEVOLL
Bardu kommune	Postboks 401	9360	BARDU
Salangen kommune	Postboks 77	9355	SJØVEGAN
Målselv kommune	Mellombygdveien 216	9321	MOEN

Sørreisa kommune	Sykehjemsveien 41	9310	SØRREISA
Dyrøy kommune	Dyrøytunet 1	9311	BRØSTADBOTN
Balsfjord kommune	Rådhusgata 11	9050	STORSTEINNES
Karlsøy kommune	Rådhusveien 41	9130	HANSNES
Lyngen kommune	Strandveien 24	9060	LYNGSEIDET
Storfjord kommune - Omasvuona suohkan - Omasvuonon kunta	Oldersletta 1	9046	OTEREN
Gáivuona suohkan - Kåfjord kommune - Kaivuonon komuuni	Postboks 74	9148	OLDERDALEN
Skjervøy kommune	Postboks 145	9189	SKJERVØY
Nordreisa kommune - Ráissa suohkan - Raisin komuuni	Postboks 174	9156	STORSLETT
Kvænangen kommune - Návuona suohkan - Naavuonon komuuni	Rådhuset, Gárgu 8	9161	BURFJORD
Senja kommune	Postboks 602	9306	FINNSNES
Dielddanuori suohkan - Tjeldsund kommune	Skånlandveien 72/76	9440	EVENSKJER